Yelda Yürekli'nin 2016 basımı kitabını okudum; hem öğrendiklerim oldu ve hem de sosyolojik araştırma konusunda alınacak epeyce yol bulunduğunu bir kere daha gördüm.

Önce öğrendiklerimden başlayayım…

Gecekondu mahallelerinde –Tuzluçayır bunlardan birisidir- polis ve belediye yıkım ekipleri ile mahalle halkı ve o bölgede bulunan devrimciler arasındaki çatışmaları biliyordum. Tuzluçayır halkının yüzde 80'i Alevi ve özellikle Sivas ve Çorum'dan gelmişler. Kente kalacak yer yok; o zaman devlet arazisine iptidai de olsa ev yapılacak; gecekondu. İstanbul'da 1 Mayıs mahallesi en bilinen örnektir.

Gecekondu mahallesi gittikçe büyüyor ve 12 Eylül sonrasında ağır baskı görüyor.

Bu arada gecekondu yapımında fiilen çalışan bazı devrimcilerin arandıklarında o evlere alınmadıklarını duymuştum. Bu durum 1980'li yılların ortalarından başlayarak iyice gelişiyor. Özal gecekondulara tapu veriyor. Tapuyu alanlar bir müteahhit ile anlaşıp iki daire karşılığında sahibi oldukları araziye apartman yaptırıyorlar. Mülkiyet duygusuyla birlikte tavırlar da değişiyor. Bu araziye gecekonduyu kimlerin yardımıyla yapmışlardı, kimler onları polise karşı savunmuştu, unutuluyor.

Gerçekte burada yaşanan anormal bir durum değildir. Benzerini 1982'de Paris ev işgalleri sırasında yaşamıştım. Konfeksiyon işçileriyle birlikte belediyeye ait üç boş evi işgal etmiştik. Bizimle beraber işgalde yer alan Fransız bir örgütle daha sonraki tartışmamız şöyle olmuştu.

Onlara göre Fransız işçileri devrimci özelliklerini kaybetmişti, bu toplumu ancak göçmenler değiştirebilirdi.

İtiraz ediyordum ve diyordum ki: bu insanların amacı toplumu değiştirmekten çok onda yer almaktır. Kalacak bir yer, sigortalı bir iş bulmaktır. Bu insanların en fazla yüzde 15-20'si devrimci kalacaktır. Gerisinin asıl sorunu para kazanmak, ülkede geride kalanlara para göndermektir. Aralarında politik çalışma yapıyoruz ama birkaç yıl sonrası için çok da ümitlenmeyin.

Gerçekten de böyle oldu.

Durumunu düzeltenler genellikle uzaklaştılar.

Bir dönem devrimcilere ihtiyaçları vardı ve yakınlık da bu nedenle kurulacaktı.

Paris Ev İşgalleri başlıklı kitabı www.enginerkinerkitaplar.blogspot.com da bulabilirsiniz.

Tuzluçayır'daki durum da buna çok benziyor. İnsanlar köylerinden gelmişler ve kentin kenarındaki yerleşim yerinde köylerindeki hayat tarzını sürdürüyorlar. Devrimciler kitle arıyor, onlar da kendilerini savunacak insanları…

Diyelim 15 yıl sonra kat sahibi olanlar, dükkan açanlar uzaklaşıyorlar.

Kitapta bu konuda ayrıntılı bilgi bulunuyor.

Kitapta fena halde eksik olan ise teorik boyuttur.

Yazar etnolojinin bilinen yöntemini, katılımcı gözlemciliği kullanmış. Burada ilgili yere yerleşirsiniz ve kitle içinde yaşayarak öğrenirsiniz.

Yöntemin şöyle olması gerekir: önce genel bir teori konur ve örnekleme söyleşiler yoluyla teori genişletilir. Bu genişleme sonuçta yine teoriyle sonuçlanır.

Kitapta bilgi çok ama sistematik zayıf denilebilir.

Bir de yazar konuyu çok dağıtmış…

Mahallenin değişimiyle nüfusun yüzde 80'i Alevi olduğu için Alevilerin değişimi arasında doğaldır ki ilişki vardır ama bir mahalleden hareketle genelleme yapılamaz. Küçük örnekten genelleme yaparak büyüğe sıçramak doğru bir anlayış değildir. Böyle yapıldığında ise en azından genellemenin kapsayıcı olmaktan uzak yanlarının da belirtilmesi ve bazı konular sıralanıp araştırmanın genişletilmesi gerektiği de yazılmalıdır.

Devletin Alevileri asimilasyonundan, Alevi derneklerinin bu toplumu temsil etmediğine dair çok sayıda örnekleme bulunuyor. Anladığım kadarıyla yazar da Alevi ve kendini konuya fazla kaptırıp araştırma alanının dışına çıkmış.

Kitabı bitirdiğinizde çok sayıda örnekten hareketle öğrendikleriniz oluyor ama aklınızda da esas olarak karmaşa kalıyor.

Daha sistematik olunması, konunun sınırları dışına çıkılmaması beklenirdi.

Kitaptaki bazı kişilerin görüşleri çok ama çok enteresan…

Sünnilik gericiliktir belirlemesi genel kabul görüyor; güzel ama şunun da sorulması gerekmez mi: Sünnilik toplumda çoğunluk, dahası Aleviliği –mesela Cem Vakfı örnek gösteriliyor- kısmen asimile de ediyorlar. Bu durumda sizlerin geleceği yok demektir.

Yıllar önce partisinde sorumlu bir kişi bana şunları anlatmıştı.

Sözünü ettiği yerin adını tam hatırlamıyorum, Malatya ya da o civardaki başka bir il olabilir.

Gittik, biz geç kalmıştık, köyler genellikle örgütlenmişti ama tamamı Alevi köyleriydi. Sünniler de faşistlere bırakılmıştı. Biz de o köylerde çalıştık ve iyi sonuçlar aldık.

Doğrusunu yapmışlar.

Kitabı okuduktan sonra aklıma kendi yaşadığımız süreç geldi.

Türkiye Devriminin Acil Sorunları broşürü çevresinde örgütlenmeyi ilk başlatanların tamamı Sünni idi. Ateisttiler ama geldikleri köken böyleydi.

Ek olarak kurucuların çevresi de tümüyle Sünni idi; bunlar da ateistti ama kökenleri böyleydi.

Örgütün sonraki gelişmesinde ve yaşadığı sorunlarda Arap Alevileri (Nusayriler) genellikle negatif rol oynamıştır. Pozitif rol oynamaya çalışan ve örgütlenmede büyük rolü olan Müntecep Kesici gibi bir isim -ve başkaları da- Suriye'de infaz edileceklerdir.

Nusayriler hakkında kendi deneyimimizden hareket ederek değerlendirme yapacak olsam oldukça negatif şeyler yazarım.

Sonuçta hepsinin hakkından geldik ama infaz edilen insanları geri getirmek mümkün değildi.

Tekrar kitaba dönersek…

Mahalle araştırmaları konusunda başka kitaplar da var ve onları da okuyacağım. Bu kitaptaki önemli eksikliklerden hareket ederek diğerleri hakkında da değerlendirme yapmak doğru olmaz.

Bilgi çok ama sistematik yok ve araştırılan konuyu teorileştirme ciddi olarak eksik…